

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

Повернулась в Кролевець коли їй було 19 років. Прийшла до бабусі, батьків, сестри і брата не було в місті, вони виїхали.

Після війни пішла працювати на «Кролевецький завод метал», потім у госпіталі. Познайомилась зі своїм чоловіком, Калініченком Миколаєм, який був родом з Лебедина. Він пішов добровольцем в 17 років на війну. Там був контужений, та поранений у груди. Переїхала бабуса з чоловіком у м. Лебедин, навчалась у вечірній школі, потім у Сумському технікумі, і пропрацювала на Лебединській швейній фабриці майже 40 років.

У Марії Іванівни народилося двоє дітей. Тепер вона має четверо онуків і вісім правнуків. Зараз Калініченко Марії Іванівні 91 рік.

ЯЦЕНКО А.

(науковий керівник – к. і. н., доц. В. А. Нестеренко)

РОЗПОВІДЬ ОЛЬХОВИКА ВІКТОРА ВАСИЛЬОВИЧА *

Мене звати Ольховик Віктор Васильович. Народився я 6 жовтня 1954 року у селі Караван Лебединського району Сумської області. Я хочу повідомити Вам про моїх дідуся і бабусю, які в дитинстві розповідали про своє життя. Дідусь – Домашенко Захар Артемович 1891 року народження, бабуса – Домашенко Христина Петрівна 1896 року народження. Вони народилися в селі Рябушки Лебединського повіту в сім'ї хліборобів. Здобули освіту у церковно-приходській школі. Жили

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

вони разом з батьками, з ранку до пізньої ночі обробляли землю. Сім'я була велика, мали 5 дітей. На долю моїх рідних випало дуже багато випробувань.

А зараз трішки докладніше... Для початку хочу розповісти, що Захар Артемович був військовим – учасником імперіалістичної війни 1914 року. Свою службу розпочав у місті Санкт-Петербург (гвардія фінляндського полку, 14 рота – охороняв царя Миколу). При поверненні з фронту, на Фінляндському вокзалі бачив на власні очі Володимира Ілліча Леніна, який стояв на броньовику.

Родина Захара Артемовича жила до війни добре, вони мали наділи землі, котрі їм було надано у 20-ті роки. Земля була роздана всім людям на селі порівну, саме тому вони і отримали свою частку. Звісно були такі люди, котрі не охоче ставилися до роботи, і тому відносилися до землі з марнотрацтвом. Вони могли випивати та гуляти, але кожен хотів отримувати з землі користь. І тоді, сім'ї Захара Артемовича було запропоновано наступне: «Обробляйте і нашу землю, а половину врожаю забирайте собі». Вони погодилися, а тому 5 чоловік в родині стали ще більше працювати і жити в достатку. Згодом прийшов період НЕПу, це була Нова Економічна Політика в державі. Коли наступив 32-ий рік, то прийшли активісти й сказали, що їхня сім'я – куркулі, тому було вилучено вдома все до останньої зернини і забрано майно.

У 1932 році погодні умови склалися сприятливі і хліб вродив, працюючі люди не полінувались зібрати його. Але становище у країні було катастрофічним – спеціальні загони забирали не лише останнє зерно, але і печений хліб, крупу, квасолю, картоплю, горох, насіння для сівби овочів, навіть насіння квітів. Під кінець 1932 та на початку 1933 року люди вже не мали ніяких харчів – пухли від голоду. Родина їла кукурудзяні качани, стебла, просяне лушпиння, стручки акації, сушену соломку, трави, гнилі кавуни і буряки. А тисячі пудів

хліба пріли, гнили на сусідніх залізничних станціях та елеваторах під пильною охороною міліції та чекали відправки до інших країн в якості гуманітарної допомоги. Бабуся Христина пекла перепічки, замішані на тирсі, товчених жолудях, ліщинових сережках. Та з кожним наступним днем ставало все скрутніше і голодніше. Заради порятунку родина виїхала на Донбас у Ворошиловградську область (станція Щітово, Боко-Антрацитовський район). Дідусь Захар почав працювати на шахті. Знаходилися вони там, доки не почалася війна. В цей період на Донбас почали надходити поранені. Ось саме в такий спосіб вони дізналися про війну. Цю звістку всі сприйняли з жахом, біллю, сльозами та побоюваннями за долю своїх малих дітей.

Шахти були підірвані в результаті бомбардування, тому вони працювали на захисних спорудах – копали окопи. Невдовзі німці пішли в наступ та оточили територію. Рятуючись, їхня родина разом з 5 дітьми пішла пішки до станції Люботин. Вони змучені та знесилені дійшли до зупинки і вирішили дати грошей поліцаям, щоб сісти на потяг, та дістатися своїх рідних місць. На жаль, все було не так просто. Поліцаї забирали кошти, не пускали нікого на потяги та розстрілювали всіх охочих, котрі намагалися пройти до вагону. Саме через це, потрібно було шукати вихід із цієї ситуації, адже у бабусі на руках були маленькі діти. Вона звернулася до німецького коменданта з проханням про допомогу, а той відповів: «Матка, поєдешь на родіну». Він посадив їх на потяг, відігнавши поліцаїв. Таким чином вони дісталися станції Боромля. Проте родина була змушена пройти ще 20 кілометрів до станції Рябушки. На той час вся територія села була окупована фашистами, молодь почали вивозити в Німеччину. Люди намагалися заховати своїх старших дітей у знайомих, близьких та родичів на хуторах, де не було німців, а малих дітей тримали при собі. А щодо літніх людей та дітей, то їх змушували працювати. Оскільки родина

Домашенків жила поблизу станції, то вони разом з іншими людьми переробляли колії для німецьких потягів (звужували їх). Це було потрібно для того, щоб німецькі вагони змогли там проїзжати. Якщо ж згадати про відношення німців до населення, то воно було не завжди жорстоким, оскільки траплялися різні військові. Деякі могли пригостити дітей лимоном чи шоколадкою. Поліцаї ж відносилися до людей зневажливо та погано.

Важливим спогадом являється те, що одного разу вночі до домівки сім'ї заїхала розвідка Сидора Артемовича Ковпака на двох санях. Домашенки їм допомогли: приготували поїсти, попрали їхні речі, висушили. Проте бійці давали їм власні продукти, з яких можна було готувати, оскільки в родини нічого не було. Доки партизани відпочивали, Захар Артемович охороняв їхній спокій на вулиці.

Коли ж у селі з'явилася Червона Армія, то фашисти тікали, залишаючи своїх поранених та вбитих. Місцеве населення поховало їх. Навіть зараз жителі пам'ятають ті місця. Коли ж армія почала рухатися далі, то за ними пішло багато добровольців, серед них був і мій батько Ольховик Василь Панасович 1925 року народження (на той час йому було лише 17 років). На фронті він був розвідником, ходив на завдання. Одного разу йому пощастило взяти язика, але самого було поранено снайперською кулею та направлено до шпиталю. Був народжений орденом Великої Вітчизняної війни (додається).

Також хочу розповісти про дядька, Ольховика Петра Панасовича 1918 року народження, рідного брата мого батька. Він закінчив Харківське військово училище, був кадровим військовим, а перед війною служив на Іранській границі. Коли ж прийшла війна на наші землі, то Петро Панасович зібрав добровольців, подав рапорт командирю на пішов на фронт. Там він був старшим лейтенантом і командиром взводу. Загинув на Мамаєвову кургані, Сталінградської області. Про це дізналися

коли прийшла «похоронка». Згодом, по запитам було з'ясовано, що Петро був похований у Сталінградській області, в населеному пункті Ленінськ.

Про його героїзм та хоробрість розповіла медсестра, яка служила разом з ним. Сама вона з міста Сум і жила на вулиці Холодногорській. Розповідала, що він був поранений, а всіх поранених пускали на плоту вниз по Волзі, де їх чекали наші бійці. Вона не раз писала йому листи та не отримувала відповіді. А одного разу навідалась до його родини після закінчення війни дізнатися, як далі склалась його доля. Проте приїхавши, отримала страшну звістку – Петро Панасович не повернувся з фронту (вона знепритомніла). Згодом жінка почала листуватися з родиною загиблого Петра. (Листування з його сім'єю додається).

Уважамы, Градъ Петра Карамзинъ,
Влада Радковска и Радва славъ,
с праздування Васъ «60^{ти} лѣтъ
Возрожденнаго сил СССР!»
В эту знаменитую дату
о величии славы, несомненно
включившись и мы грезимъ въ
мг. пережить наши ка-
рады, а в субботу въ этих
людях, которыхъ уже не
с нами, которыхъ мы помнимъ
или только за нашу «вста-
ну Фигуру».
А знала Петра Карамзинова,
вспоминать кончину у нас
автоматически в эти дни,
я одна была званая кай,
каждою женою (всего)
сидитъ. Телеса въ эти дни
все пережить во время

На закінчення своєї розповіді, хочу побажати вам, юному поколінню, ніколи не забувати історію свого роду, адже дуже важливо зберігати у пам'яті сторінки минулого, щоб не допустити трагічного повторення їх в майбутньому.

А головне, миру нам усім та рідної землі під ногами!!!